

ВІДГУК

офіційного опонента

професора кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
доктора педагогічних наук, професора **ПОПОВОЇ Олени Володимирівни**

на дисертацію **ЧЖОУ Ганвей** на тему:

**«Розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів
цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із відповідними планами галузей науки. У контексті глобальної цифровізації медіапростору заклади вищої професійної освіти КНР постають перед викликом адаптації освітнього процесу до нових вимог ринку праці. Сучасна підготовка фахівців медіагалузі має виходити за межі суто технічного опанування цифрового інструментарію, інтегруючи розвиток комплексної підприємницької компетентності. Це передбачає перегляд застарілих освітніх парадигм на користь інноваційних стратегій, що базуються на використанні інструментів Big Data, штучного інтелекту та поглибленій взаємодії з індустріальними партнерами.

Динамічний розвиток медіаіндустрії та цифрової економіки КНР зумовлює необхідність трансформації змісту професійної освіти в коледжах. Адже класичні моделі навчання не забезпечують формування повноцінної підприємницької культури майбутніх фахівців, яка б охоплювала аналітичні та управлінські вектори діяльності. Відтак, актуальним стає розроблення цілісної стратегії інтеграції проєктного навчання та цифрових технологій в освітній процес, що дозволить створити оновлену модель підготовки кадрів, адаптовану до інноваційних запитів медіасфери. Заслугує на увагу багатоаспектність дослідження, що охоплює різні бачення проблеми, аналіз сучасного її стану.

Актуальність окресленої проблеми підкреслюється необхідністю подолання низки суперечностей між: зростаючим суспільним запитом на висококваліфікованих фахівців у галузі цифрових медіа, які володіють підприємницьким потенціалом для роботи в умовах креативної економіки КНР, та обмеженістю комплексних наукових розробок із зазначеної проблематики; об'єктивною потребою вищих професійних коледжів КНР у впровадженні ефективних моделей розвитку підприємницької компетентності бакалаврів та відсутністю цілісного організаційно-педагогічного інструментарію в реальному освітньому процесі; необхідністю модернізації вітчизняної системи підготовки фахівців цифрових медіатехнологій з імплементацією прогресивного досвіду КНР та браком науково обґрунтованих механізмів адаптації та творчого впровадження цих інновацій в освітній простір України.

Актуальність проблеми, дослідженню якої присвячена робота Чжоу Ганвей, є безсумнівною. Аналіз теоретичних ідей, порівняння та узагальнення результативних практик розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР для творчого використання цих напрацювань в закладах вищої освіти України є надзвичайно важливим. Таким чином, вибір теми дисертації зумовлений об'єктивними потребами, є актуальним та своєчасним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Робота є логічно завершеним науковим проєктом, де автор на високому рівні обґрунтував актуальність теми та реалізував системний підхід до її вивчення. Структура дисертації підпорядкована досягненню мети, а розроблений алгоритм дослідження дозволив ефективно вирішити ключові завдання.

У дисертації представлено цілісне наукове дослідження, результати якого відзначаються високим ступенем обґрунтованості та достовірності. Автор продемонстрував глибокий підхід до розроблення наукового апарату, забезпечивши логічну послідовність викладу та чітку структуру роботи.

Особливу вагомість представляють визначені методологічні наукові підходи, які використано для систематизації досліджень з розвитку підприємницької компетентності: когнітивний, ціннісно-діяльнісний, особистісно зорієнтований, критеріальний, комплексний тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації базується на достатній кількості наукових джерел за проблемою дослідження, переважно китайських та англомовних (178 найменувань наукових праць, 117 джерел – іноземною мовою), аналізі нормативних документів та стану наукової розробки проблеми дослідження.

Комплексна методологія, що поєднує теоретичний та структурно-логічний аналіз наукової, філософської, психологічної та педагогічної літератури, нормативних документів Китайської Народної Республіки та України, дефінітивний аналіз та контент-аналіз освітніх програм, широкий спектр емпіричних методів (спостереження за навчальним процесом, анкетування, опитування, інтерв'ю зі студентами та викладачами, узагальнення особистого професійного досвіду), дозволила всебічно вирішити окреслені завдання.

Візуалізація результатів через діаграми та таблиці забезпечує репрезентативність та зрозумілість представлених наукових положень.

Публікації та активна участь Чжоу Ганвей у наукових заходах різного рівня підкреслюють актуальність проведеного дослідження. Аналіз дисертаційних матеріалів та їх широке оприлюднення дають підстави стверджувати, що викладені автором результати є достовірними та мають суспільну цінність.

Основні наукові положення дисертації є обґрунтованими, відзначаються науковою новизною, викладені коректно, послідовно і системно, мають практичну спрямованість і базуються на отриманих експериментальних результатах. До основних нових наукових результатів дисертації належать те, що в ній вперше: виокремлено, обґрунтовано та схарактеризовано сучасні тенденції розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР: освітньо-політичну як державно керовану трансформацію бакалаврської освіти в інноваційно-підприємницьку модель; впровадження моделі «виробництво ↔ освіта»; цифрова трансформація освітнього процесу засобами EdTech-підходу, що полягає в переході до EdTech-орієнтованої, платформної та діяльнісної моделі освіти, в якій підприємницькі компетентності розвиваються шляхом цифрових практик, проєктної діяльності, взаємодії із підприємствами та використання інтелектуальних освітніх технологій; впровадження програми «1+X» (диплом + галузеві сертифікати) та мікрокваліфікації; застосування проєктно-орієнтованого та міждисциплінарного підходів; модернізації системи оцінювання успішності для проєктування кар'єрних шляхів. Автором доведено, що вони забезпечують гармонійний розвиток підприємницької компетентності здобувачів у контексті їхньої майбутньої професійної діяльності.

Автором дисертації встановлено та детально схарактеризовано компоненти та показники підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР – мотиваційно-ціннісний, когнітивний, креативно-діяльнісний, комунікативно-управлінський, рефлексійно-корекційний. Виокремлені компоненти та показники підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій відповідають державотворчій, практико-орієнтованій моделі підготовки у вищих професійних коледжах КНР.

Добираючи пріоритетні форми, методи та засоби розвитку підприємницької компетентності, дисертант спрямовує своє дослідження на визначення цілеспрямованих позитивних мотивів майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій до розвитку їхньої підприємницької компетентності та підбір ефективних засобів формування цієї мотивації у вищих професійних коледжах КНР.

На основі аналізу теоретичних джерел та емпіричного матеріалу (анкетування, опитування та інтерв'ювання) Чжоу Ганвей переконливо доводить, що саме професійна самореалізація, гарантія зайнятості, соціальний статус та стабільність, сімейні та суспільні очікування є тими цілеспрямованими позитивними мотивами, які стимулюють майбутніх

бакалаврів цифрових медіатехнологій до розвитку їхньої підприємницької компетентності у вищих професійних коледжах КНР.

Заслужують на схвальну оцінку виокремлені дисертантом засоби формування цілеспрямованої позитивної мотивації майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій до розвитку підприємницької компетентності, які застосовуються у вищих професійних коледжах КНР (технології проєктного навчання; міждисциплінарні медіапроєкти; співпраця з реальними клієнтами; участь у стартап-конкурсах та програмах) та мають перспективи впровадження в Україні на окремих рівнях.

Обґрунтовано досвід реалізації педагогічних умов розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР – формування цілеспрямованої позитивної мотивації до розвитку підприємницької компетентності; удосконалення змісту навчання; використання інноваційних форм, методів та засобів навчання.

Розроблено інтегративно-динамічну теоретико-методичну модель системного оновлення змісту підготовки бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР із точки зору розвитку підприємницької компетентності, яка інтегрує нормативні вимоги, міжрівневу наступність, галузеве партнерство, цифрову трансформацію, розвиток викладацького потенціалу, цифровізацію навчальних матеріалів та баланс професійного й гуманітарного змісту у єдину концептуально узгоджену систему. Модель базується на сучасних підходах (нормативно-компетентнісному, галузево-динамічному, цифрово-трансформаційному та міжрівневому інтеграційному), включає нормативно-компетентнісний, міжрівневий, галузево-динамічний, цифрово-трансформаційний та кадрово-компетентнісний блоки, які взаємопов'язані між собою і враховують циклічний механізм оновлення результатів навчання та змістових модулів підготовки майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР для розвитку їхньої підприємницької компетентності.

З нашої точки зору, науково цінним також є те, що дисертанту вдалося уточнити сутність ключових понять досліджуваного питання: «вищі професійні коледжі КНР»; «цифрові медіатехнології»; «компетентність/професійна компетентність»; «підприємницька компетентність» та вивести авторське тлумачення поняття «розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР». Здобувач переконливо доводить, що цей розвиток є цілеспрямованим освітнім процесом, у якому студенти навчаються створювати, комерціалізувати та масштабувати цифрові медіапродукти (контент, послуги, платформи тощо) відповідно до потреб ринку та державних пріоритетів країни.

До честі автора дисертації, з метою узагальнення досвіду розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР, він звертається, насамперед, до робіт, які досліджують цю проблему на перетині кількох науково-практичних площин: професійної освіти, цифрових медіатехнологій, підприємницької підготовки, компетентнісного підходу та освітньої політики Китайської Народної Республіки.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в узагальненні та уточненні переліку додаткових навчальних курсів підприємницького контексту (Основи композиції, типографіки, кольору: попит та пропозиція на медіаринку, Авторське право та етика цифрового контенту, Підприємництво в цифрових медіа, Веб/мобільні медіа та ринкова адаптація контенту до платформ та інше), рекомендованих для удосконалення змісту підготовки майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР.

Дисертантом також розроблено конкретні рекомендації щодо модернізації змісту, форм і методів підготовки майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій в Україні. Зокрема, на нормативно-правовому рівні рекомендовано створити чітку нормативно-правову базу вказаного напрямку підготовки, адже успіх КНР у досліджуваному питанні значною мірою зумовлений системною державною політикою, спрямованою на підтримку інноваційного підприємництва та розвиток людського капіталу; оновити стандарти

професійної підготовки майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій на засадах практико-орієнтованого поєднання теоретичної та практичної складників підготовки; удосконалити освітні програми, щоб вони поєднували технічну, творчу та підприємницьку підготовку тощо.

З адаптацією до українського контексту вищої освіти розроблено для викладачів закладів фахової передвищої освіти та ЗВО презентацію щодо використання інноваційних методів розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР та рекомендаційні технологічні картки навчальних завдань та приклади їх виконання. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає також у фактичному впровадженні результатів дослідження в освітній процес у вищих професійних коледжах КНР та професійного коледжу НУБіП України, що підтверджено відповідними довідками.

Матеріали дослідно-експериментальної роботи можуть бути використані для вдосконалення змісту навчальних програм для здобувачів вищої освіти першого рівня (бакалавра) зі спеціальностей С7 «Журналістика», В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», F3 «Комп'ютерні науки», F7 «Комп'ютерна інженерія»; для оновлення навчальних програм та програм навчання; для розроблення дидактичних та методичних комплексів із професійних дисциплін, спрямованих на розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів; для підготовки дистанційних курсів та для організації виробничої практики з акцентом на розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих наукових працях. Отримані результати дисертаційного дослідження було оприлюднено у 8 наукових працях, з яких стаття у науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science Core Collection, 3 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 4 тези наукових доповідей.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Дисертація чітко структурована, складається з анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (178 найменувань, із них 117 – іноземними мовами), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 278 сторінок та містить 9 рисунків і 8 таблиць.

Логіка побудови дисертації є цілком виправданою та повною мірою відображає поставлену мету й завдання, що забезпечує послідовність викладу та змістову цілісність роботи. У вступній частині автор ґрунтовно презентує методологічний апарат: аргументує актуальність дослідження, конкретизує цільові орієнтири та методику наукового пошуку. Особливої уваги заслуговує чітке формулювання наукової новизни, а також висвітлення теоретичної та прикладної значущості результатів для розвитку сучасної педагогіки. Окрім того, належним чином представлено дані про практичне впровадження, апробацію здобутих висновків та їх оприлюднення у фахових виданнях.

У першому розділі в контексті висвітлення розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР як педагогічної проблеми, автором вперше охарактеризовано сучасні тенденції розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР; здійснено порівняльну характеристику сутності ключових понять дослідження; визначено структуру підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у КНР.

На наш погляд, особливого значення в першому розділі набуває визначення автором сутності поняття «підприємницька компетентність майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій», яку визначено як інструмент національного розвитку та професійної зайнятості, державний пріоритет масштабованого розвитку в пріоритетній системі – цифрових медіатехнологій – шляхом комерціалізації продукт-контенту, швидкого виходу на ринок тощо; як комплекс особистісно-ділових якостей, що виявляються у спеціальній моделі поведінки.

Цілком справедливо автором відстоюється думка, що виокремлені компоненти та показники підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових

медіатехнологій у КНР (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, креативно-діяльнісний, комунікативно-управлінський, рефлексійно-корекційний) відповідають державотворчій, практико-орієнтованій моделі підготовки у вищих професійних коледжах КНР.

Другий розділ дисертаційного дослідження презентує ґрунтовний аналіз досвіду розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР.

Дисертант переконливо доводить, що розвиток підприємницьких компетентностей майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР узгоджується із сучасними тенденціями і є результатом цілеспрямованої реалізації комплексу виокремлених педагогічних умов: формування цілеспрямованої позитивної мотивації до розвитку підприємницької компетентності; удосконалення змісту навчання; використання інноваційних форм, методів та засобів навчання.

Заслугує на схвальну оцінку здійснений у другому розділі критичний аналіз освітніх програм (ОП «Бакалавр цифрових медіатехнологій», ЧУНТ, Китай, Ханчжоу, 2025; ОП «Бакалавр технологій цифрових медіа», СЦЛУ, Китай, Сучжоу, 2025; ОП «Технологія цифрових медіа», бакалавр, БІМТМ, Китай, Ухань, 2025) та навчальних планів підготовки майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій до розвитку підприємницької компетентності у вищих професійних коледжах КНР. Дисертантом також виявлено ризики підприємницької обмеженості впровадження навчального курсу, що безпосередньо формує та розвиває підприємницьку компетентність майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій без міждисциплінарного, системного підходу, оскільки компетентність у студентів розвивається на рівні ознайомлення, а не сталої поведінки.

Як позитив, необхідно відзначити, що у другому розділі дисертантом представлено результати анкетування, опитування та інтерв'ювання студентів вищих професійних коледжів КНР та з'ясовано, що навчальний інтерес у майбутніх бакалаврів викликають конкурси стартапів, проєкти «Мій майбутній бізнес», груповий проєкт «Інноваційний сайт успішного підприємця», виконання завдання на практиці для клієнтів з розроблення стартової сторінки у соціальних мережах тощо. Вказані види навчальної роботи сприяють професійній самореалізації студентів та зміцненню їхнього соціального статусу.

Заслужують на увагу визначені автором фактори удосконалення змісту бакалаврської освіти з цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах: посилення регуляторної професійної освіти; реалізація інституційних програм якості («Подвійний диплом»); цифровізація та трансформація освіти та промисловості в напрямі ШІ.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячено порівняльному аналізу сучасного стану розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у закладах освіти України та КНР та визначенню перспектив використання в Україні досвіду розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій.

Автором структуровано перспективи впровадження досліджуваного досвіду на окремих рівнях: теоретико-методологічному, нормативно-правовому, методичному. Змістове наповнення кожного із запропонованих рівнів забезпечувалося потужним дослідницьким доробком здобувача, розробленими методичними презентаціями та технологічними картками навчальних завдань та прикладами їх виконання для розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій («Створення та маркетинг цифрового медіапродукту», «Впровадження цифрового медіапродукту для місцевої компанії»; «Моделювання цифрового медіапродукту для стартапу»; «Розробка концепції стартапу цифрових медіа з використанням інструментів штучного інтелекту»).

Доречними, з нашої точки зору, є представлені дисертантом практичні рекомендації розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій в Україні через реалізацію студійної моделі; промислової валідації; цифрового середовища; інтегрованих проєктів кожного семестру; командних проєктів; розроблення медіапродукту для реального клієнта; підприємницького дипломного проєкту.

Загальні висновки структуровані, повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень, чим доводиться, що мета роботи досягнута і всі поставлені завдання виконано.

Отже, після проведення детального аналізу можемо констатувати, що дисертація Чжоу Ганвея на тему: «Розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР» за своїм змістом, стилем викладу і розкриттям основних положень, висновками та результатами опрацювання здобутих даних є завершеним самостійним дисертаційним дослідженням.

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано оригінальний підхід до вирішення актуальної для сьогоденної педагогічної науки і практики проблеми щодо розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. Аналіз тексту дисертації дає підстави зробити висновок про дотримання здобувачем загальних вимог академічної доброчесності. В основному тексті автором оформлено покликання на використані наукові праці, періодичні видання, документи тощо. Анотація відображає поетапність вирішення мети і завдань дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне, в контексті наукової дискусії, висловити деякі зауваження:

1. Відповідно до першого завдання автором виокремлено та схарактеризовано сучасні тенденції розвитку підприємницьких компетентностей майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР. На нашу думку, варто було б конкретизувати методологію визначення цих тенденцій, вказати на основі яких підходів автор здійснював характеристику означених тенденцій.

2. У дисертації проведено ретельний аналіз розумінь ключового поняття «компетентність/професійна компетентність» у розмаїтті методологій: когнітивний, ціннісно-діяльнісний/потенційний, особистісно орієнтований, критеріальний, комплексний підходи. Це безумовно підкреслює глибину вивчення проблеми. Водночас потребує додаткового пояснення, який саме підхід є базовим для дослідження.

3. Вихідною рамкою запропонованої інтегративно-динамічної теоретико-методичної моделі системного оновлення змісту підготовки бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР для розвитку їхньої підприємницької компетентності автором обрано вимоги стандартів спеціальності «Цифрові медіатехнології» бакалаврського рівня 2025 р., затверджені Міністерством освіти КНР. На нашу думку, в контексті порівняльного аналізу актуальних освітніх програм і навчальних планів українських закладів вищої освіти, що безпосередньо або опосередковано здійснюють підготовку фахівців у сфері цифрових медіа, цифрових технологій та суміжних напрямів, варто було б здійснити співставлення стандартів, за якими здійснюється така підготовка в Україні.

4. У дисертації представлено приклади застосування інноваційних методів розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій (проектне навчання, методи дизайн-мислення та кейс-стаді, інтеграція STEAM-освіти, цифрові методи тощо) варіанти авторських технологічних карток навчальних завдань. Дослідження набуло б більшої досконалості, якби автор вказав специфічні, характерні для КНР форми та засоби навчання, які можна адаптувати до української системи вищої освіти.

Висловлені зауваження мають, здебільшого, характер побажань і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, якій притаманні наукова новизна, високий теоретичний рівень, практична значущість, глибина і послідовність наукових підходів та не знижують загального позитивного враження від представленого процесу оновлення розвитку підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР.

Висновок. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація на тему: «Розвиток підприємницької компетентності майбутніх бакалаврів цифрових медіатехнологій у вищих професійних коледжах КНР»

є самостійним, завершеним дослідженням, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Чжоу Ганвей заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, доктор педагогічних наук, професор Олена ПОПОВА